

Migruojantys paukščiai negali negrįžti

Sandra Bernotaitė

Šiomet vasarą keliaudama po Lietuvą pakelėse, pievose, laukuose stebiu gandrus. Kaip niekad jų daug. Žinau keletą prietarų: jeigu matai gandrą tupintį lizde, bus sėslūs metai; jei gandras vaikšto po pievą rinkdamas varles – daug dirbsi; jei gandras sklando – keliausi; murzinos gandro plunksnos – greit lis. Į vasaros pabaigą, užauginę jaunikius, jie buriasi, pasistiprina prieš kelionę ir ruošiasi mus palikti.

Gandrai – migrantai. Bet mes vadiname gandrą lietuvišku paukščiu, tapatinamės su jais, tarsi kitose šalyse gandras taip pat nebūtų savas. Dauguma Lietuvoje žieduotų gandrų žiemoja Rytų Afrikoje nuo Ugandos iki žemyno pietų. Kaip dažnai susimąstome apie tai, kad gandras yra ne tik nuolatinio judesio, kelionių, išvykimo ir sugrįžimo, bet ir migracijos simbolis? Jei tai yra „lietuviškas“ paukštis, nereiktų stebėtis tuo, kad lietuviai taip aktyviai migruoja (nebūtinai tik *emigruoja*). Galbūt, taip ilgai stebėję „savo“ paukščius, mes išmokome iš jų ryžtis ir palikti namus, nepamiršdami ir kitos krypties, visada žinodami, kad turime kur grįžti ir kad ateis laikas grįžti.

Apie tai turėjau laiko pamąstyti liepos mėnesį būdama nuošalioje sodyboje prie Gilužio ežero (Molėtų rajonas), dalyvaudama kūrybinėje laboratorijoje „Migruojantys paukščiai“. Šis projektas – tęstinis ir vyksta jau vienuoliktus metus, jame dalyvauja lietuvių menininkai iš viso pasaulio. Jau seniai žinojau apie šią laboratoriją ir svajojau patekti, ir šiomet pasisekė, organizatorė Jolanta Rimkutė pakvietė, o aš kaip tik šiuo metu esu Lietuvoje, kaip tas parskridęs ieškoti savojo lizdo gandras.

Pasirodo, buvau ne vienintelė tokia ieškanti. Prisistatymo vakarą dalyviai sužinojo vieni apie kitus daugiau, negu paprastai pavyksta vos susipažinus. Atsakėme ne tik kitiems, bet visų pirma patys sau į klausimus: kas aš, kur esu dabar ir kur einu? Paaiškėjo, kad du trečdaliai dalyvių apie save gali pasakyti: esu kryžkelėje.

Tai buvo gera pradžia ir kontaktinis taškas, nuo kurio prasidėjo trijų dienų kūrybinė kelionė.

Šiais metais „Migruojantys paukščiai“ toliau tęsė darbą, pradėtą pernai Panevėžyje, – vystė intelektualų miesto žaidimą, skirtą vietos bendruomenei ir svečiams. Buvo pastebėta, kad Panevėžyje labai daug tuštumos ir stagnacijos, o vertingi kultūriniai ženklai yra paslėpti, nematomi net ir vietiniams. Žiūrint tiek iš vidaus, tiek iš šono, Panevėžyje trūksta pozityvios įtampos, kuri gimdytų naujus kūrybinius projektus, kad atsirastų konfliktas, dialogas tarp bendruomenės dalių, kad pradėtų tekėti stovintis vanduo. Kartais labai padeda impulsas iš šalies – šito ir siekia projektas.

Pradžioje žaidimo koncepcija neatrodė aiški ir ne vienas dalyvis apibūdino save kaip „ežiuką rūke“. Visgi per tris dienas sugebėta padaryti daug: pirmąkart susitikę kūrėjai nuo ryto iki vakaro generavo idėjas ir finale surašė žaidimo koncepciją ir gaires. Perdavus tai Panevėžio miesto atstovams, galima tikėtis realaus kultūrinio projekto pradžios.

Buvo apibrėžta, kad Panevėžiui skirto žaidimo metu iškelti ženklai ir personažai turi tapti kasdieninio gyvenimo ir kalbos dalimi, būti suprantami ir mažinti atotrūkį tarp kultūringo ir nekultūringo, intelektualaus ir paprasto sluoksnio. Siekiama įžiebt dialogą tarp miesto ir jo gyventojų, kuris žaidimo metu gautų „miesto perskaitymo tinklelį“ ir galimybę kritiškai vertinti tai, ką paprastai vertina meno ekspertai. Kiekvienas gali tapti savesnis Panevėžiui. Tai, kas taps natūralia vietinio žmogaus dalimi, taps įdomu ir miesto svečiui. Atrasta, jog miestas ir žemėlapis – du skirtingi dalykai, ir susitelkta ties jų sinteze: patirčių žemėlapiu.

Galiausiai paaiškėjo, kad ir pats „Migruojančių paukščių“ projektas atsidūręs kryžkelėje – laukiama pokyčių, galbūt naujos krypties, naujų entuziastų, kurie toliau jį vystytų. Projekto iniciatorė Jolanta Rimkutė pasakojo, kad viskas prasidėjo nuo dialogo: „Jis buvo svarbus nuo pat pradžių, tik kiekvienais metais plėtėsi pašnekovų ratas. Pirmasis dialogas vyko tarp išvykusiųjų ir kuriančiųjų Lietuvoje menininkų. Antrasis dialogas vyko tarp įvairių sričių kūrėjų. Trečiasis – trijų kartų dialogas. Ketvirtasis dialogas vyko tarp sostinės ir provincijos. Keisdavosi vieta, tema ir žmonės. O prasidėjo projektas simboliškai Ventės rage, ten, kur suskrenda paukščiai ir vyksta žiedavimas. Idėja kurti projektą man asmeniškai kilo tada, kai gyvendama Lietuvoje pajutau, jog trūksta tų žmonių, kurie emigravo. Norėjosi rasti laiko ir sukurti progą su jais pabūti, pasidalinti

patirtimi ir gauti įkvėpimo.“

Belgijoje gyvenanti menininkė Rasa Alksnytė dalinasi mintimis apie tai, kas ją riša su „paukščiais“: „Iš Lietuvos išvykau prieš dvidešimt metų. Mano profesinis bei asmeninis augimas vyko jau užsienyje. Veiklos sritys prasiplėtė ir pasikeitė, todėl buvo nelengva rasti terpę, kur galėčiau dalintis informacija su kolegomis Lietuvoje. Visada sekiau Lietuvos žiniasklaidą, bet labai anksti supratau, kad tai tik labai maža dalis to, kas iš tikrųjų vyksta šalyje. „Migruojantys paukščiai“ būtent ir sukūrė tokią terpę, kur suteikiama galimybė keistis žiniomis, susipažinti su kitų, skirtingų sričių profesionalų darbais ir likimais bei drauge kažką nuveikti kasmet vis kitai vietai, kurioje susiburiama. Man, kaip ir daugeliui kitų išvykusių tautiečių, rūpi, kas vyksta Lietuvoje, ir smagu, kad, nors ir minimaliai, galiu prisidėti prie vizijų kūrimo ar tiesiog pozityvumo kėlimo.“

Kūrėjas Povilas Rėklaitis dalyvauja projekte jau ne vienerius metus. „Pirmą kartą vykdamas į „Migruojančius paukščius“ nežinai ko tikėtis. Labai geras jausmas: kažko tikiesi, kažko lauki, bet net nenutuoki, kas atsitiks. Viskas tiesiog įvyksta ir išvažiuoji pilnas, – pasakoja Povilas. – Antrą kartą projekte sutikau dalyvauti jau kaip emigravęs kūrėjas, bet atvykau nusprendęs grįžti ir pasilikti Lietuvoje. Tupėjau kryžkelėje. Jau žinojau, ką reikia iš projekto pasiimti, kaip reikia bendrauti, bet savo laisvės toli gražu nevaržiau, neįsipareigojau. Laboratorijoje kaskart susikuria atmosfera, kur idėjos tiesiog sklendo ore, tereikia laiku pagauti. Kitas labai svarbus dalykas, ir tai labai stipriai suriša, – žmonės, su kuriais susitinki pirmą kartą gyvenime, praleidi savaitę drauge kurdamas idėjas, – jie tampa tavo sielos giminėmis amžiams. Iš „Migruojančių paukščių“ išsinešiau viską, ką tik gavau. Dalyviai, sutikti ne pirmą kartą, pastebėjo, kaip užaugau vos per metus, ir pats tai jaučiu. Neįkainojama patirtis.“

Panevėžietė Malvina Zimblienė žvelgia į laboratoriją iš kitos pusės: „Šių metų „Migruojantys paukščiai“ leido suvokti ir pamatyti, kaip atrodo altruizmas. Kiekvienas iš atvykusių „paukščių“, sakyčiau, išvogė savo asmeninį poilsio ar darbo laiką, kad galėtų padovanoti idėjas savo tautiečiams, savo šaliai. Džiaugiuosi, kad tiek meno ir kultūros atstovų jau antrus metus iš eilės triūsia Panevėžiui, miestui, kuriame dar tiek daug neišnaudoto potencialo. Ar Panevėžys pajuto? Nemanau. Ar pajus? Neabejoju. Pernai „paukščiai“ būriais skraidė po Panevėžį ir buvo visiems akivaizdžiai matomi, o šiemet jie buvo uždaresni ir intensyviai dirbo savo laikiname „lizde“. Kai kurios idėjų apraiškos iš pernai metų projekto jau yra pritaikomos ir panevėžiečiai gali jas išbandyti. O kitų dar teks

palaukti. Bet darbas vyksta. Tyliai...”

Vasara baigiasi. „Migruojantys paukščiai“, kaip ir mūsų gandrai, jau ir vėl skraido po pasaulį, todėl taip svarbu sudaryti jiems sąlygas ir pakviesti sugrįžti. Norisi tikėti, kad projektas dar daug metų nesibaigs, kitamet persikels į naują vietą ir taps naudingas dar ne vienai lietuvių bendruomenės daliai. O tinklai, kurie mus visus surišo, niekada nenutrūks, tai neįmanoma.

Išsamiau apie projektą „Migruojantys paukščiai“ galite paskaityti svetainėje www.migruojantyspauksciai.lt

pasauliolietuvis.lt

Mielai pasidalysime svetainėje ir žurnale skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

